

Výuka předmětu "EK 013 Makroekonomie" v kombinovaném studiu

Výuka probíhá ve třech modulech, celkem 21 hodin (7 - 7 -7). Formou atestace je zkouška (5 kreditů).

Garant předmětu: doc. ing. Josef Vlček, CSc.

- Přednášející: doc. Ing. Josef Vlček, CSc.

- Cvičící: doc. Ing. Josef Vlček, CSc.; Mgr. David Zeman; (podle počtu studentů zapsaných v tutoriálu)

- Zkoušející: doc. Ing. Josef Vlček, CSc.

Obsah 1. modulu: Úvod do makroekonomie:

1. Úvodní tutoriál

1.1. Průvodce kurzu

1.2. Organizace studia

2. Průvodce studiem modulu - kapitoly 1 až 4

1. Úvodní tutoriál

1.1 Průvodce kurzu

Obsahová náplň předmětu:

1. Ekonomický systém (makroekonomické subjekty, základní ekonomické problémy a způsoby jejich řešení, klasifikace ekonomických systémů, mikroekonomická fundace makroekonomie, národohospodářský koloběh)
2. Ekonomie a ekonomika (ekonomické myšlení a hospodářská politika, příčiny státních zásahů do ekonomiky, základní makroekonomické veličiny, cíle a nástroje hospodářské politiky)
3. Výkonnost národního hospodářství a její měření (makroekonomický výstup, metody zjišťování HDP, nominální a reálný HDP, čistý ekonomický blahobyť, stínová ekonomika)
4. Dvousektorový model – spotřeba investice (celkové plánované výdaje, spotřební funkce, funkce úspor, poptávka po investicích, rovnovážný produkt, výdajový multiplikátor)
5. Agregátní poptávka, agregátní nabídka (agregátní poptávka a její struktura, agregátní nabídka a potenciální produkt, nabídkové a poptávkové „šoky“, makroekonomická rovnováha)

6. Ekonomický růst (pojetí ekonomického růstu a jeho zdroje, hlavní přístupy k ekonomickému růstu v soudobé makroekonomii, bariéry ekonomického růstu)
7. Ekonomický cyklus (pojetí ekonomického cyklu a jeho fáze, příčiny cyklického vývoje ekonomiky, důsledky ekonomického cyklu)
8. Peníze, bankovní soustava a trh peněz (charakter a formy soudobých peněz, bankovní soustava, poptávka po penězích a nabídka peněz, trh peněz, peněžní multiplikátor)
9. Inflace (definice a měření inflace, příčiny a typy inflace, důsledky inflace, protiinflační politika)
10. Nezaměstnanost (definice a měření nezaměstnanosti, příčiny nezaměstnanosti a její formy, ekonomické a sociální důsledky nezaměstnanosti, Phillipsova křivka)
11. Monetární politika (transmisní mechanismus, úloha centrální banky, cíle monetární politiky, nástroje monetární politiky)
12. Fiskální politika (veřejné finance, státní rozpočet, nástroje a cíle fiskální politiky, Lafferova křivka, automatické stabilizátory, vládní deficity a dluhy, důchodová politika státu)

Studijní literatura:

Základní:

VLČEK, J.: Ekonomie a ekonomika. Praha: Wolters Kluwer, 2009, ISBN 978-80-7357-478-9

Doporučená:

SAMUELSON, P. A., NORDHAUS, W. D.: Ekonomie 18. Vydání. Praha: NS Svoboda, 2007, ISBN 978-80-205-0590-3

MANKIW, N. G.: Zásady ekonomie. Praha: Grada Publishing, 1999, ISBN 80-7169-891-1

FRANK, H. R., BERNANKE, B. S.: Ekonomie. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0471-4

HOLMAN, R.: Ekonomie. Praha: C. H. Beck, 1999, ISBN 80-7179-255-1

Cíle výuky předmětu:

Po úspěšném a aktivním absolvování výuky:

a) **Student získá** základní přehled o mechanismu fungování národního hospodářství. Porozumí makroekonomickému koloběhu, makroekonomické rovnováze a ekonomickým fluktuacím v krátkém a dlouhém období. Bude znát podstatu základních makroekonomických veličin a modelů v makroekonomické teorii. Pochopí možnosti makroekonomické stabilizační politiky a bude schopen odhadnout její účinnost.

b) **Student bude umět** analyzovat vývoj reálné ekonomiky a predikovat důsledky hospodářské politiky vlády a centrální banky pro podnikovou praxi. Dokáže identifikovat příčiny makroekonomických poruch a bude umět navrhnout potřebná opatření v podniku. Bude umět interpretovat ekonomické ukazatele a na základě jejich skutečné vypovídací schopnosti dokáže odhalit manipulace s ekonomickými údaji.

c) **Student bude schopen** průběžně vyhodnocovat směr ekonomického vývoje země a komparovat jej se srovnatelnými ekonomikami. Na základě dostupných informačních zdrojů dokáže posoudit účinnost hospodářské politiky vlády. Bude schopen odhadnout správný čas pro uskutečnění nového investičního projektu, pro přechod na nový trh apod. U úspěšných studentů se v jejich dovednostech objeví schopnost zvažovat varianty možného ekonomického vývoje a systémový přístup k řešení podnikových problémů. V rámci tutoriálů si student bude kultivovat své argumentační schopnosti a bude veden k průběžnému sledování ekonomické situace v ČR.

Požadavky ke zkoušce:

Předmět EK 013 Makroekonomie je ukončen ústní zkouškou. Předpokladem pro její složení je:

- aktivní účast na výuce v jednotlivých modulech
- prostudování základní literatury a studijních opor
- splnění korespondenčních úkolů

1.2 Organizace studia

Formální stránka výuky:

Výuka předmětu "EK 013 Makroekonomie" (semestrální kurz) je rozdělena na kontaktní a distanční část a probíhá ve třech modulech. Kontaktní výuka (21 hodin) je realizována v rámci tří soustředění, jde o 7 + 7 + 7 hodin přímé výuky. V každém soustředění se uskuteční výuka jednoho modulu, který tvoří dvě povinné části: "**tutoriál**" a "**průvodce studiem**".

Převážná část kombinovaného studia předmětu EK 013 má sice distanční formu, avšak z hlediska pedagogického přístupu ke studentům a jejich možnostem spolupracovat s vyučujícím (tutorem), jde o průběžnou výuku. Na tutoriálech a ve studijních materiálech jsou zadávány úkoly, jejichž splněním student dokládá průběžnost svého studia. Komunikace s vyučujícím je zajištěna přes Internet (vlcek@vsh.cz) a v průběhu semestru může student navštívit konzultační hodiny učitele. V případě problémového tématu má možnost náslechu přednášky či semináře prezenčního studia. Pokud mu nestačí konzultace telefonická či prostřednictvím výukového prostředí (IS), může si student domluvit individuální (event. kolektivní) konzultaci. Administrativu studia zajišťuje příslušná referentka studijního oddělení. Všechny kontakty mezi učitelem a studujícím probíhají v rámci informačního systému VŠH.

Časový harmonogram výuky a obsahové zaměření modulů:

1. modul = Úvod do makroekonomie (téma 1 - 4)
2. modul = Reálná ekonomika v krátkém a dlouhém období (téma 5 - 8)
3. modul = Makroekonomická stabilizační politika (téma 9 - 12)

Tutoriály:

Na **úvodním tutoriálu** na začátku semestru jsou studenti seznámeni, v rámci tzv. průvodce kurzu, s obsahem předmětu, s časovým rozvržením výuky jednotlivých tematických okruhů, s místem předmětu ve studijním plánu oboru, s povinnou literaturou, cílem výuky a s požadavky ke zkoušce. Je zde vysvětlen přístup k studijním oporám a způsob odevzdávání korespondenčních úkolů v informačním systému VŠH. Studentům je objasněn způsob hodnocení korespondenčních úkolů a termíny jejich odevzdávání. Je probrána celková organizace výuky.

Na **průběžném tutoriálu** (uprostřed semestru) učitel vyhodnocuje dosavadní práci studentů. Studenti musí zaslat vyřešené úkoly elektronicky před zahájením týdne konzultací. Učitel upozorní na závažné nedostatky a v případě potřeby obtížná témata vysvětlí.

Na **závěrečném tutoriálu** na konci semestru učitel vyhodnotí uložené úkoly z minulého tutoriálu a práci studentů za celý semestr. Upozorní na problémové otázky tematických okruhů ke zkoušce. Podle potřeby proběhne společná konzultace. Studenti jsou seznámeni s časovým harmonogramem zkoušek.

Průvodce studiem:

V této kontaktní části studia je proveden metodický výklad (přednáška) daného tematického celku. Studenti jsou seznámeni s tím, co budou studovat z povinné literatury, jaká úskalí je čekají při samostudiu a jak jim bude učitel pomáhat při studiu. Velká pozornost je věnována jejich práci se studijními oporami, které jim nahrazují bezprostřední kontakt s vyučujícím na cvičeních. Studijní opory jsou připraveny pro každý tematický okruh (kapitolu učebnice).

Výklad jednotlivých kapitol je z metodického hlediska strukturován tak, že je dodržována tato poslupnost: studijní cíle, klíčová slova, metodika výkladu (úvod do problematiky), studijní text (vlastní výklad tématu), shrnutí kapitoly (vyložené problematiky), úkoly k zopakování a procvičení, upozornění na další studijní zdroje. Na závěr modulu jsou uvedeny:

- správné výsledky úkolů, které byly uloženy v jednotlivých kapitolách;
- korespondenční úkoly, které musí student odeslat učiteli.

Studijní opory student najde v informačním systému v části studijní materiály předmětu EK 013 Makroekonomie. Zpětnovazební prvky výuky, tj. korespondenční úkoly, vyučující vkládají v informačním systému do položky odpovědníky. Vypracované úkoly studenti vkládají do odevzdavárny, event. přímo vyučujícímu.

Při studiu předmětu EK 013 student využívá tři informační zdroje:

- metodologický výklad učitele, který vychází z předepsané učebnice;
- kontaktní výuku v rámci tutoriálu a samostudia;
- předepsanou učebnici a metodické materiály

2. Průvodce studiem modulu "Úvod do makroekonomie"

Modul tvoří čtyři tématické okruhy. Každý je probírán samostatně, jako kapitola:

1. Ekonomický systém (pojetí ekonomického systému, základní ekonomické problémy a způsoby jejich řešení, národohospodářský koloběh)
2. Ekonomie a ekonomika (ekonomické myšlení a hospodářská politika, příčiny státních zásahů do ekonomiky, základní makroekonomické veličiny, cíle a nástroje hospodářské politiky)
3. Výkonnost národního hospodářství a její měření (makroekonomický výstup, metody zjišťování HDP, nominální a reálný HDP, čistý ekonomický blahobyt, stínová ekonomika)
4. Dvousektorový model – spotřeba a investice (celkové plánované výdaje, spotřební funkce, funkce úspor, poptávka po investicích, rovnovážný produkt, výdajový multiplikátor)

Výklad vychází ze základní učebnice VLČEK, J.: Ekonomie a ekonomika. Praha: Wolters Kluwer, 2009. *Odkazy použité v textu studijní opory se vztahují k uvedené učebnici.*

1. kapitola: Ekonomický systém

Studijní cíle. V této kapitole se seznámíte:

- se základními ekonomickými problémy a způsoby jejich řešení
- s pojetím ekonomického systému
- se základními ekonomickými subjekty
- s národohospodářským koloběhem

Klíčová slova:

tři základní ekonomické problémy, základní principy koordinace, ekonomické subsystémy (sektory), makroekonomie, vlastnické právo, ekonomický systém, národohospodářský koloběh, základní princip koloběhu, toková veličina

Metodika výkladu:

Ekonomie pojednává o hospodářských aktivitách lidí, v jejichž rámci si každý člověk obstarává prostředky na uspokojení svých potřeb. Znamená to, že ekonomie zkoumá zákonitosti hospodářského života společnosti a popisuje mechanismy jeho fungování. Každá ekonomika představuje velmi složitý a dynamicky se rozvíjející systém. Jeho základem jsou subjekty, které sledují své vlastní specifické cíle. Zajištění potřeb lidí, v podmínkách vzácnosti ekonomických zdrojů, nutí společnost k volbě určitého mechanismu, který by koordinoval činnost všech subjektů a reguloval jejich vzájemné vztahy.

Pro pochopení těchto mnohohrstevných a složitě strukturovaných vztahů si vytvoříme model ekonomického systému, ve kterém si v obecné rovině ukážeme řešení základních ekonomických problémů současné společnosti. CO vyrábět, JAK vyrábět, PRO KOHO vyrábět. Národohospodářský koloběh si zpočátku znázorníme v jednoduché ekonomice, kterou tvoří domácnosti a firmy. Následně přejdeme ke koloběhu ve standardní (čtyřsektorové) ekonomice, a v jeho rámci si budeme ilustrovat rovnováhu a nerovnováhu. Porozumění národohospodářskému koloběhu představuje východisko pro národohospodářské účetnictví.

Odvození ekonomického systému a rozvinutí pojmu národohospodářský koloběh vychází ze základních mikroekonomických znalostí o fungování dílčích trhů v ekonomice. Výklad vychází z obecných souvislostí a postupuje ke konkrétním jevům. Obtížnost tématu spočívá v jeho abstraktní úrovni. Pro porozumění textu je proto třeba aplikovat poznatky na příkladech z praxe.

Studijní text

Použijte literaturu:

VLČEK, J.: *Ekonomie a ekonomika*. Praha: Wolters Kluwer, 2009; kapitola 5.1 - 5.4; kapitola 12.1

Po prostudování doporučené kapitoly využijte studijní oporu k procvičení látky.

1.1 Základní ekonomické problémy a způsoby jejich řešení

Ekonomika jako celek se vyznačuje účelným chováním, které je projevem toho, jak daná společnost řeší tři základní a vzájemně související ekonomické (koordinační) problémy (otázky).

1) Co se má vyrábět, v jakém množství a kdy?

Jde o hledání takového souboru ekonomických statků, který by v daném čase maximálně uspokojil rozmanité potřeby všech lidí. Vzhledem k vzácnosti výrobních zdrojů jde vlastně o problém volby mezi různými alternativami výroby statků či služeb.

2) Jak vyrábět?

To znamená jaké výrobní zdroje a jaké technologie budou použity k výrobě. Řešení tohoto problému probíhá paralelně s hledáním odpovědi na první otázku. Z hlediska výrobců jde o nalezení optimální kombinace inputů, která umožní vyrobit požadované outputy.

3) Pro koho vyrábět? Kdo získá vyrobený output?

Občanská společnost musí rozhodnout, jak se má vytvořený národní produkt rozdělovat mezi různé jednotlivce a rodiny. Při rozdělování výsledků výroby jsou používány dva základní přístupy - rovnostářský a podle zásluh. Každý ovšem přináší určitá ekonomická a sociální rizika. Rovnostářské rozdělování nezajišťuje dostatečnou motivaci k pracovnímu výkonu. Zásluhový princip přináší nebezpečí diferenciací, která může vést až k sociální nerovnosti. Trvalým problémem je zajištění potřeb pro lidi, kteří se z různých objektivních důvodů nemohou účastnit pracovního procesu.

Z historie společenského vývoje vyplývá, že triáda CO, JAK, PRO KOHO může být řešena prostřednictvím tří principů koordinace: **zvyků (tradice) - příkazů - cenového systému**

- a) **Zvyky (tradice)** představují neuvědomělý, spíše instinktivní než záměrný způsob koordinace, který se prosazuje pod tlakem okolností. Malá pozornost je přitom věnována tomu, zda jsou používané postupy optimální a jak je lze zlepšit.
- b) **Příkazy (centrální koordinace)** používají všechny ekonomické systémy, protože předpokladem jejich dobrého fungování je určitý stupeň sociálního a právního pořádku. V demokratické společnosti se použití příkazů zpravidla opírá o konsens většiny, kdežto v totalitních systémech jde o nástroj prosazení zájmu nepočteného okruhu osob.
- c) **Cenový systém** je princip koordinace, který umožňuje každému subjektu rozhodnout o svých aktivitách a své budoucnosti na základě jednoho druhu informací, a to cen. Základem cenové koordinace je trh a jeho existence je spjata se svobodou podnikání. Na dílčích trzích kupující a prodávající obchodují s výrobními faktory a ekonomickými statky. Ceny, které vznikají na trhu (proto používáme název cenový systém), informují tržní subjekty, podněcují je k určité volbě a koordinují jejich činnost.

1.2 Makroekonomické subjekty ve smíšené ekonomice

Vývoj (reálné) ekonomiky je podmíněn rozhodnutími, jež přijímají domácí a zahraniční subjekty. Makroekonomie zkoumá rozhodování subjektů, které jsou agregovány v rámci sektorů, na úrovni celého národního hospodářství.

Pojem k zapamatování:

Makroekonomie (makros = velký) zkoumá reálný svět s jeho nedokonalostmi, analyzuje chování ekonomiky jako celku a používá k tomu agregátní veličiny (HDP, nezaměstnanost, inflaci aj.). Pracuje s rámcovými hypotézami, které se jí zdají být přijatelné jako průměrné vyjádření toho, jak se ekonomické subjekty chovají. Dominantním problémem v makroekonomii je všeobecná rovnováha, která je výsledkem systému vzájemných vztahů mezi velkým počtem individuálních subjektů.

Z hlediska zapojení ekonomických subjektů do koloběhu statků, služeb, výrobních faktorů, důchodů a výdajů, včetně jejich přerozdělování, rozlišujeme čtyři sektory: domácnosti, firmy (podniky), vládu (stát) a zahraničí.

- a) **Domácnosti** považujeme za ekonomické jednotky, které charakterizuje společné vlastnictví majetku a společné používání příjmů. Domácnosti vystupují na trzích na straně jedné jako prodávající výrobních faktorů (práce, půdy a kapitálu) a na straně druhé jako kupující ekonomických statků. Ze získaných důchodů odvedou daně státu a disponibilní část důchodu vynakládají na spotřebu a na úspory. Cílem domácností je trvalé zvyšování životní úrovně.
- b) **Sektor firem** reprezentují podnikatelské jednotky, které si od domácností najímají výrobní faktory. Ty používají k výrobě ekonomických statků, jež prodávají domácnostem, a v řadě případů i státu. Cílem firem je maximalizace zisku, jinak dlouhodobě neobstojí v konkurenčním boji.
- c) **Vláda (stát)** představuje specifický subjekt, který kontroluje, zda jsou dodržována dohodnutá pravidla "ekonomické hry" (právní rámec). Smyslem její ekonomické aktivity je odstraňovat negativní projevy trhu. Vybrané daně nepoužívá jen na transferové platby obyvatelstvu a subvence podniků, ale především na financování produkce veřejných statků a služeb. Pokud jsou její příjmy menší než výdaje, musí si půjčit peněžní prostředky na finančních trzích.
- d) **Sektor zahraničí** představují zahraniční subjekty (ne rezidenti), tj. domácnosti, podniky a vlády všech států, se kterými je daná země v ekonomickém kontaktu. Cizinci jsou odběrateli domácí produkce (kupují vyvážené zboží) a zároveň zvyšují nabídku na vnitřním trhu (prodávají zboží, které ekonomika dováží).

Uvedené subsystémy ve svém souhrnu tvoří kostru ekonomiky, kterou můžeme definovat celým souborem charakteristik. Za nejdůležitější z nich považujeme aplikovaný rozhodovací mechanismus, tzn. princip koordinace (viz část 1.1) a vlastnické vztahy, které určují úroveň svobody tržních subjektů, sociální spravedlnost, cíl systému atd.

Známe dva druhy **vlastnictví**: soukromé a veřejné (státní či obecní), ve smíšeném vlastnictví

vždy jeden druh převládá. Vlastnictví je chápáno jako soubor vlastnických práv.

Pojem k zapamatování:

Vlastnické právo je oprávnění vlastníka (majitele) držet, užívat a svobodně nakládat se svým majetkem (prodat jej nebo pronajmout). Majitel má právo na výnosy, které mu přináší vlastněná věc. Úplná svoboda vlastnického práva neexistuje v žádné společnosti, protože vlastník při výkonu svého práva nesmí zasahovat do oprávněných zájmů jiného vlastníka.

Ekonomický systém je definován jako způsob organizace ekonomického života lidské společnosti. Model smíšené ekonomiky je budován na soukromovlastnických vztazích a používá princip koordinace, který je průnikem fungování trhu a vládních zásahů (Graf 5.1 na str. 98). Jeho součástí je i kvazisektor finančních služeb jenž zahrnuje instituce zabývající se finančním zprostředkováním (banky, pojišťovny, penzijní fondy apod.) Tyto instituce v rámci finančních trhů převádějí peněžní prostředky od subjektů vytvářejících úspory k subjektům, které si tyto úspory vypůjčují.

1.3 Národohospodářský koloběh toků příjmů a výdajů

Národohospodářský koloběh, jako tok služeb výrobních faktorů, tok statků, tok důchodů a tok výdajů, zobrazí celistvost ekonomiky a přiblíží její dvě stránky, peněžní a věcnou (reálnou). Analýza národohospodářského koloběhu nám pomůže nejen pochopit, jak funguje ekonomika jako celek, ale i zda jsou využity všechny zdroje, které jsou k dispozici a jak makroekonomický rámec ovlivňuje chování jednotlivých ekonomických subjektů.

Nejdříve prozkoumáme **koloběh v jednoduché dvousektorové ekonomice**. Předpokládejme, že společnost je tvořena pouze dvěma sektory, a to domácnostmi a firmami. Domácnosti vlastní výrobní zdroje (půdu, práci, kapitál) a jejich služby nabízejí na trzích výrobních faktorů. Firmy nakupují služby výrobních faktorů a využívají je k výrobě ekonomických statků, které následně nabízejí domácnostem. Za poskytnuté služby výrobních faktorů domácnosti získávají od firem důchody (mzdy, úroky, zisky a renty), které vynakládají na spotřebu, tzn. na nákup ekonomických statků od firem.

Podle základního **principu koloběhu** funguje každý sektor jako relativně samostatný (uzavřený). Znamená to, že v našem dvousektorovém modelu, se **souhrn toků vstupujících do sektoru rovná souhrnu vycházejících toků**. V koloběhu jsou tak zobrazovány jen hodnotově ekvivalentní akty směny – součet příjmů a výdajů se musí pro každý sektor rovnat.

V dvousektorovém modelu je zobrazena i vzájemná souvislost peněžního a věcného toku v ekonomice (Graf 12.1 na str. 242). **Tok** je ekonomická kategorie, která vyjadřuje pohyb určité veličiny za jednotku času, a je určen absolutním rozměrem v čase (např. vyrobený produkt za rok, mzda za měsíc). Věcný (fyzický) tok je představován tokem výrobních faktorů (od domácností k firmám) a tokem ekonomických statků (od firem k domácnostem). Peněžní tok,

který má opačný směr, je tvořen platbami (důchody) za poskytnuté služby výrobních faktorů a platbami za nakoupené ekonomické statky.

Národohospodářský koloběh (Graf 12.2 na str. 245) zachycuje **vztahy mezi sektory - domácnosti, firmy, stát, zahraničí** - v podobě toků ekonomických statků, služeb výrobních faktorů, důchodů a výdajů. Ve vrchní části národohospodářského koloběhu jsou trhy výrobních faktorů, na které přicházejí se svojí nabídkou práce, půdy a kapitálu domácnosti. Potávající na těchto trzích jsou firmy, které si tyto výrobní faktory pronajímají a vyrábějí pomocí nich svou produkci. Domácnosti za služby svých výrobních faktorů dostávají od firem důchody (mzdy, renty, úroky).

Spodní část koloběhu zachycuje trh (finálních) statků a služeb. Firmy zde nabízejí svoji produkci, kterou vytvořily pomocí pronajatých výrobních faktorů. Domácnosti, které obdržely důchody za své výrobní faktory, zde vystupují jako kupující. Zahraničí je sektorem, který na trhu statků a služeb vytváří jak stranu poptávající (ve formě exportu), tak stranu nabízející (ve formě importu). Vláda (stát) své příjmy získává z daní. Část těchto příjmů vláda použije na nákup statků a služeb a zbývající část poskytne zpět domácnostem v podobě transferů (firmám v podobě dotací). Jestliže jsou výdaje státu větší než příjmy, potom si stát musí potřebné prostředky půjčit na finančních trzích. Na těchto trzích se shromažďují dočasně volné prostředky (úspory). Finanční zprostředkovatelé je používají k financování investic. Vzhledem k axiomu koloběhu (součet vtékajících toků do sektoru se rovná součtu vytékajících toků) v ekonomice vždy platí rovnost celkových úspor a celkových investic.

Po prostudování studijního textu jste pochopili, že "všichni jsme na jedné lodi a společně odpovídáme za její stabilitu". Lodí je ekonomika ČR. "Neexistuje žádná alternativa", než její stabilita a rozvoj. To je cíl nás všech - manažerů, zaměstnanců, podnikatelů, úředníků, politiků apod.

Shrnutí kapitoly:

Při řešení základních koordinačních problémů: CO, JAK a PRO KOHO lidé používají tři principy, podle nichž si organizují své ekonomické aktivity. Jsou to zvyky (na základě zkušeností), příkazy centrálních institucí a cenový systém. Jejich prostřednictvím je koordinována činnost ekonomických subjektů (subsystémů), tzn. domácností a firem. Ve smíšené ekonomice je fungování trhu ovlivňováno zásahy vlády. Vzhledem k tomu, že všechny ekonomiky jsou tzv. otevřené (vyvážejí a dovážejí ekonomické statky), je třeba mezi subsystémy zahrnout i zahraniční subjekty.

Národohospodářský koloběh zobrazuje protisměrný pohyb reálných a peněžních toků v ekonomice. Reálné (věcné) toky ekonomických statků a výrobních faktorů se projevují v peněžních tocích důchodů, výdajů, úspor a investic. Reálné a peněžní toky v zásadě představují dvě strany "mince", za kterou můžeme považovat ekonomický systém. Pokud nejsou v rovnováze, vznikají v ekonomice poruchy.

Úkoly k zopakování a procvičení

Prostřednictvím úkolů si ověříte, zda jste porozuměli obsahu kapitoly. Kontrola znalostí získaných studiem kapitoly je základem Vašeho sebehodnocení.

A) Vyberte správnou odpověď.

- 1) Problém volby mezi různými alternativami výroby statků či služeb je podstatou koordinačního principu _____. Co se má vyrábět? Jak vyrábět? Pro koho vyrábět?
- 2) Smíšená ekonomika je ekonomický systém, jehož regulaci a rozdělování zdrojů zajišťuje _____ trh, politický systém, vládní příkazy, zvyky.
- 3) V dvousektorové ekonomice agregátní veličina důchod označuje souhrn příjmů získaných za _____ služby výrobních faktorů, prodané zboží na trzích finální produkce.

B) Přiřaďte k jednotlivým pojmům odpovídající vymezení.

Pojmy:

1. cenový systém
2. ekonomika
3. prvotní důchody
4. reálný tok v ekonomice
5. plánovité řízení
6. princip koloběhu
7. ekonomický systém
8. smíšená ekonomika
9. spotřeba veřejného statku
10. národní hospodářství

Vymezení:

- a) koexistence a vzájemné doplnění cenového systému a vládních příkazů
- b) způsob organizace ekonomického života lidské společnosti
- c) mzdy, renty, úroky, zisky

- d) princip koordinace
- e) forma projevu ekonomického systému
- f) tok výrobních faktorů a ekonomických statků
- g) domácnosti, firmy, stát, zahraničí
- h) nadřízený orgán přímo ukládá podřízeným organizacím určité úkoly
- i) souhrn toků vstupujících do sektoru se rovná souhrnu vycházejících toků
- k) nerivalitní

C) Test pravdivé (P) nepravdivé (N) výroky:

1. Zvyky (tradice) byly určujícím principem v ekonomické činnosti primitivních společností. **P/N**
2. Příkazy (centrální koordinace) představují koordinační princip používaný ve všech ekonomických systémech. **P/N**
3. Trh prostřednictvím cenového systému poskytuje veřejné statky. **P/N**
4. Ve smíšené ekonomice vláda organizuje a koordinuje rozhodující část ekonomických aktivit. **P/N**
5. Základem tržní ekonomiky je soukromé vlastnictví. **P/N**
6. Celkový důchod, který domácnosti obdrží, se skládá z důchodu získaného za poskytnuté služby výrobních faktorů. **P/N**
7. Domácnosti celkový důchod použijí ve formě spotřebních výdajů na nákup ekonomických statků a na úspory. **PN.**
8. V smíšené ekonomice stát odpovídá za zahraniční obchod. **P/N**
9. Daně a transfery pouze přerozdělují existující důchod. **P/N**
10. Příjmy a výdaje domácností se podle axiomu koloběhu musí rovnat. **P/N**

D) Kvizové otázky:

1) Cenový systém:

- a) přenáší informace
- b) vytváří podněty pro chování ekonomických subjektů
- c) rozděluje důchody
- d) odpovědi a), b) a c) jsou správné

2) Princip neviditelné ruky:

- a) umožňuje lidem, aby svými "peněžními hlasy" rozhodovali o výši daní
- b) umožňuje přerozdělování důchodů
- c) koordinuje zájmy různých ekonomických subjektů a tím nepřímo přispívá k blahu všech lidí
- d) zabezpečuje rovnostářské rozdělování důchodů

3) V národohospodářském koloběhu jsou zdrojem financování investic:

- a) úspory získané na finančních trzích
- b) transferové platby
- c) platby za zboží a služby
- d) důchody za služby výrobních faktorů

4) Vláda si půjčuje na finančních trzích, pokud:

- a) jsou úspory menší než investice
- b) je spotřeba větší než investice
- c) jsou vládní výdaje větší než daňové příjmy
- d) je spotřeba vlády větší než 1/3 důchodů za služby výrobních faktorů

5) Národohospodářský koloběh ukazuje, že:

- a) tok plateb za služby výrobních faktorů je menší než tok plateb za zboží a služby
- b) mezi trhy výrobních faktorů a finanční trhy není žádná souvislost
- c) čistý export není součástí agregátních výdajů v ekonomice
- d) celková výše příjmů (důchodů) se musí rovnat celkovým výdajům

6) Základní kritéria používaná při klasifikaci ekonomických systémů jsou:

- a) právní kodifikace vlastnictví a politický systém
- b) vlastnické vztahy a princip koordinace
- c) svoboda volby v politické oblasti a existence trhu
- d) demokracie a tržní rozdělování zdrojů

E) Úkoly a odpovědi:

- 1) Vysvětlete roli finančních trhů v ekonomickém systému (využijte graf 5.1 na str. 98).
- 2) Objasněte, jak trh prostřednictvím cenového systému plní své základní funkce.
- 3) Jak firmy a domácnosti spolupracují v koloběhu dvousektorové ekonomiky?
- 4) Rozeberte roli státu v národohospodářském koloběhu (využijte graf 12.2 na str. 245).

Další studijní zdroje

HELÍSEK, M. Makroekonomie základní kurs. Slaný: Melandrium, 2000. ISBN 80-86175-10-3 (str. 3 - 8)

SAMUELSON, P., NORDHAUS, W. Ekonomie. 18. vyd. Praha: NS Svoboda, 2007. ISBN 978-80-205-0590-3. (str. 7 - 8)

URBAN, J. Teorie národního hospodářství. 2. doplněné a rozšířené vydání. Praha: ASPI, a. s., 2006. ISBN 80-7357-188-9 (str. 37 - 44)